

Az ipari mérgezés judikatúránkban.

Írta: Dr. Kadosa Marcel.

Az Állami Munkásbiztosítási Hivatal ismert állásfoglalása tudvalevőleg lehetetlenné tette a magyar munkásbiztosítás számára, hogy a baleset folytán megsérült munkásokkal egyformán kártalanítsa azokat is, akik a foglalkozásukkal járó mérgezések folytán nyomorodtak el és veszítették el a munkaképességüket.

Az Állami Hivatal nem sokat foglalkozott a kétféle dolog szétválasztásával, nem tárta fel az ipari mérgezés és baleset közötti különbségeket, amelyeket bőségesen kimerítettek különféle fórumok, amikor arra az álláspontra helyezkedtek, hogy az ipari mérgezések miatt nem lehet kártalanítást biztosítani. Ezeket az érveket összegyűjtötték és meglehetősen megcáfolták azok az autorok, akik ezzel a témával az ellenkező álláspont alapján foglalkoztak, így Ludwig Teleky, Sir Thomas Olivér, dr. Kuppermann R. asszony stb. Nálunk is dr. Hahn Rezső, az Országos Pénztár főorvosa. Az Állami Hivatal nem vitatkozott és nem is állította, hogy a mérgezetek kártalanítása nem méltányos. Egyszerűen a törvénykönyvre ütött és konstataulta, hogy a magyar munkásbiztosítási törvény alapján a foglalkozással járó mérgezések sérültjeinek nem lehet kártérítést nyújtani. Tudjuk, hogy van, ahol ez másképpen van. Németországban, Svájcban, Nagybritanniában, Ausztriában, Franciaországban, Oroszországban, részben törvényben, részben törvénnyé válандó javaslatokban van elismerve a mérgezett munkás joga a kártérítésre. A magyar törvénybe is bele lehetne ezt némi jóakarattal magyarázni, de világosan nincsen benne. A koalíciós törvényhozás ismert köntörfalazó technikájának volt ez következménye. Pedig a balesetbiztosítás nagy épületében olyan szerény és elenyésző kis fülkéske volna ez, hogy szinte észrevétlenül meg lehetett volna csinálni a többivel

Ha nem csinálták meg mégse, úgy ennek jórészben az az oka, ami az egész szociális biztosításnak is jórészben oka: az, hogy a bíróságok – igaz, hogy azért, mert ezt nem is kérték tőlük – nem mondták ki marasztaló Ítéletben a munkaadó felelősségét. Akárhogy forgatjuk a dolgot: a szociális biztosításnak egyik legfőbb indítéka mindenütt a judikatúra volt, amely a munkaadót kártérítésre kötelezte. Ebből született meg a rizikó elosztásának: a szocializálásnak gondolata és a gondolat-megvalósításának ez volt a legerősebb rugója. Ellenpróbával is lehet bizonyítani ennek a tételnek az igazságát. Az Északamerikai Egyesült-Államokban a judikatúra mereven elzárkózik az ipari balesetek alapján való kártérítés elől és ez a hatalmas ipari állam egyúttal az az ország, ahol legnehezebben, majdnem sehogyan se megy előre a szociális biztosítás ügye.

Az európai országokban is megelőzte a judikatúra a szociális biztosítást. Erre Ludwig Teleky bőven sorol fel példákat. Nálunk tudtommal ilyen pert még nem indítottak. Az első volna az, amelyről alantabb szólni kívánok. Egy munkás követel benne kártérítést ólommérgezés alapján a M. Á. V.-tól. A bizonyítani kívánt tényállás szerint épen a jelentkező mérgezési tünetek miatt és ezekre való hivatkozással sokszor kérte áthelyezését más munkához, amely tudvalevőleg bőven áll rendelkezésre a M. Á. V.-nál. Ezt a kérését azonban mindannyiszor megtagadták. A per a budapesti kir. törvényszéknél indult, amely köztudomás szerint egészséges szociális érzéstől van áthatva.

Az ítélet, amelyet a törvényszék ebben az ügyben hozott, így hangzik:

6776 1914. szám.

Ő Felsége a király nevében I

A budapesti kir. törvényszék Belényesi Jakab munkás, nagyvárad lakos, felperesnek am. kir. államvasutak, budapesti bej. cég, alperes ellen az 1912. évi június hó 28-án 37542/1912. számi alatt beadott keresettel 2000 korona évjáradék és jár. iránt folyamatba tett rendes perében az alulírt napon megtartott nyilvános ülésében következő

ítéletet

hozta:

A kir. törvényszék felperest keresetével elutasítja és végrehajtás terhével kötelezi, hogy alperesnek 15 nap alatt 260 korona perköltséget fizessen.

Felperesi ügyvéd díját és költségét 380 koronában állapítja meg saját felével szemben.

Indokok.

A munkaadót munkásaival szemben kártérítési felelősség csak a törvény által meghatározott, valamint oly esetekben terheli, mely esetekre vonatkozólag felelősségét az állandóan követett bírói gyakorlat által létesített jogszabályok állapítják meg.

Oly esetekben, midőn a munkás a foglalkozásával rendszerint együtt járó s többnyire a feldolgozás alá kerülő anyagoknak az emberi szervezetre való káros behatása által előidézett megbetegedés következtében lesz részben vagy egészben munkaképtelenné, a munkaadó kártérítési felelősséget sem törvényen, sem bírói gyakorlaton alapuló jogszabály meg nem állapítja.

De ezen, némely ipari foglalkozás sajátos természetével rendszerint együtt járó, u. n. ipari megbetegedésektől származó károsodások elbírálásánál nem nyerhetnek alkalmazást ama jogszabályok sem, melyek az ipari üzemi balesetkből eredő károsodások tekintetében fennállanak, mert ezen ipari megbetegedések, a balesetek fogalmi körébe nem vonhatók. Ugyanis, míg a baleset egy rendszerint előre nem látható, többnyire a véletlen által előidézett és váratlanul lesújtó külső erőnek romboló hatásában nyilvánul meg, addig az ipari megbetegedés, az emberi szervezetre kártékony anyagok

lassú és huzamosabb időn át tartó behatásnak a következménye és baleset még a veszélyes ipari üzemeknél is csak szórványosan fordul elő s így annak bekövetkezte az egyes munkásokra nézve nemcsak hogy nem bizonyos, de e mellett nem is nagyon valószínű, addig az ipari megbetegedés az azzal járó iparnemeknél általános s annak bekövetkezte csaknem teljes bizonyossággal előre látható s elmaradása csakis kivételt képez az erős ellentálló képességgel bíró szervezett munkásoknál.

A baleset és az ipari megbetegedés lényegében fennálló, most kifejtett különbségben találja magyarázatát egyrészt az, hogy az ipari megbetegedést sem a törvényhozás, sem a bírói gyakorlat az ipari balesetek körébe nem vonta: másrészt pedig az, hogy az ily ipari megbetegedésektől származó munkaképtelenség, vagy munkaképesség csökkenés esetére a munkaadó kártérítési felelősséget sem a törvényhozás, sem a bírói gyakorlat meg nem állapította. Mert míg a balesettel a munkásnak a munkavállaláskor, éppen bekövetkeztének szórványossága és kisebb valószínűsége való tekintettel nem kell és nem is lehet számolnia, addig az ipari megbetegedéseknél éppen fordított a helyzet, mert ha a munkás egy oly iparágban vállal foglalkozást, mely sajátos természeténél fogva az ily megbetegedésekkel rendszerint együtt jár, így annak bekövetkezte már csaknem a bizonyossággal határos valószínűséggel bír, akkor igenis számol és számolnia kell vállalkozásának előrelátható következményeivel, s ha ennek dacára vállalkozik, az ilyen foglalkozás ellátására annak következményeit magára vállalja s ezért a munkaadót felelőssé nem teheti. Lényegtelen ebből a szempontból az a körülmény is, hogy a munkást mily indító okok vezérelték elhatározásában: nevezetesen, hogy az ily megbetegedésekkel rendszerint együttjáró foglalkozási ágakban szokásos nagyobb díjazás vezette-e az azzal szemben fennálló kockázat viselésére, avagy a megélhetési és a munkaszerzési viszonyok bírták reá ily előrelátható veszélyes foglalkozás vállalására.

De lényegtelen alperes kártérítési felelősségének megállapítása szempontjából a felperes által bizonyítani kívánt az a körülmény is, hogy alperes többszöri kérelme és megrongált egészségére való hivatkozása dacára sem osztotta be őt más munkaszakba, mert eltekintve attól, hogy a munkaadó alkalmazottait saját legjobb belátása szerint foglalkoztathatja abban a munkaszakban, amelynek az ellátására az illetőt felfogadta és amely tanult mesterségének munkakörébe vág, felperesnek egyébként módjában állott az is, hogy ha foglalkozása egészségére ártalmasnak bizonyult és alperes ezen a bajon más munkaszakba való beosztás által segíteni hajlandó nem volt, alperesnek a szolgálatot felmondja.

Mindezek alapján felperest keresetével elutasítani s a prts 251. §-a alapján a perköltségek megfizetésében elmarasztalni kellett.

Az ügyvédi díjak iránti intézkedés a prts 252. §-án alapszik.

Budapest, 1914. évi március hó 3-án.

Mint látni való: az Ítélet nagy távolságban elmarad a budapesti kir. törvényszék szociális hivatásának a nivójától. Az elmaradást nem a rendelkező részre értem, hanem az indokolásra. Mert ha valakinek az a felfogása, hogy az ipari mérgezés sérültjének nem jár kártérítés, ez a felfogás kellő indokolás mellett respektábilis lehet. A közölt ítélet indokolása azonban olyan sekélyes, hogy szociális kérdésekkel foglalkozó ember csak fejcsóválva olvashatja.

Legfőbb bázisa az a tétel, hogy az ipari baleset és az ipari megbetegedés között nagy különbség van, mert a baleset „egyelőre nem látható ... és váratlanul lesújtó külső erőnek romboló hatásában nyilvánul meg, míg az ipari megbetegedés huzamos behatás következménye.” Hát az igaz, hogy ez különbség. És ha valaha is lett volna bíróság vagy ítélet, amely azért ítélte volna meg a sérült munkásnak kártérítést, mert „a baleset egy váratlanul lesújtó külső erőnek romboló hatásában nyilvánul meg”, akkor igaza volna az ítéletnek, hogy az ipari mérgezés nyomorékjának pedig nem ítél meg kártérítést, mert az ipari megbetegedés huzamos behatás következménye. Csakhogy az ipari baleset alapján való kártérítés sem általánosságban, sem a konkrét esetekben nem a hirtelenségen és váratlanságon alapult. Sőt akármilyen váratlan és előre nem látható a baleset az egyes esetekben, valójában minden balesetveszélyes iparágban dolgozó munkás várhatja, hogy baleset fogja őt érni és így minden sérültet el lehetne avval utasítani, hogy önmagának kell annak a következményét viselnie, hogy olyan iparágban dolgozott, amelyben a baleset veszélye állandó. Az Egyesült-Államokban tényleg ez minden Ítélet indoka, amelyben a kártérítést követelő sérültet keresetével elutasítják.

Semmi értelme nincs tehát a „hirtelenség” vagy „váratlanság” alapján történő megkülönböztetésnek, mert a hirtelenségnek vagy a váratlanságnak nem volt soha és nincsen ezidőszerint se semmi szerepe a balesetkártalanításban. Ennek egyetlen gondolatbeli alapja – mondja dr. Hahn – az a törekvés, hogy a súlyos kockázat, amely a veszélyes ipar gyakorlásával jár, a gazdaságilag gyenge munkás vállairól levétesse. Ennek az alapgondolatnak semmi köze a baleset hajszállhasogató fogalom meghatározásához, ezt az alapgondolatot nem lehet és nem szabad elhomályosítani a „hirtelenség” vagy „előre nem láthatóság” fogalmának előtérbe tolásával.

Nagy tévedése az Ítéletnek – és ezt szintén szociális érdekből kell kiemelni – amikor megállapítja, hogy bizonyos foglalkozásokkal csaknem mindég velejár az ipari megbetegedés. Ez egy olyan igazság, amely csak az Ítélet álláspontja mellett igazság. Ellenben a kártérítési kötelezettséget megállapító álláspont mellett ez az igazság a lehető legparányibb terjedelemre zsugorodik össze. Mert alig van olyan fajtája az ipari megbetegedésnek, amely ne volna majdnem kiküszöbölhető, de mindenesetre a legszűkebb korlátok közé szorítható a megfelelő intézkedések és higiéniai szabályok betartása mellett. Miután pedig ezeknek a követelményeknek szemmel tartása a munkaadó feladata és kötelessége: kegyetlen és régesrég feladott álláspont, amelyet az ítélet elfogal, amikor azt mondja, hogy „ha a munkás ennek dacára vállalkozik az ilyen foglalkozás ellátására, annak következményeit is magára vállalja.” Vajjon mennyi alapja van egy ilyen kijelentésnek, ahol a munkás könyörög, hogy helyez-

zék át más munkaszakhoz és ahol ez a legcsekélyebb nehézségbe se ütközik. Ezek után kimondani bírói ítéletben, hogy mindez nem tesz semmit hozzá alperes kártérítési kötelezettségének a megállapításához, mert hiszen a felperes felmondhatta volna a nyugdíjra jogosító szolgálatot, amelyben már életének egy részét eltöltötte: ez valóban minden szociális, sőt minden humánus szempontnak szem elől tévesztése.

Az esetre majd visszatérünk, ha a felsőbbíróság is határozni fog benne. Remélhetőleg akkor a szociális felfogásnak egy judikatúrális sikeréről fogunk beszámolhatni.